

ДІАЛОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ЯК ОСНОВНИЙ НАПРЯМОК ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Пісоцька О.О., Романко І.Г., Знаменська І.В.
Вищий Державний Навчальний Заклад України
“Українська медична стоматологічна академія”

У статті представлена структурно-функціональна модель культури взаємодії викладачів і студентів в освітньо-виховному просторі університету, що представляє собою ціннісне поле сумісної багатогранної діяльності, яка спрямована на взаємозбагачення суб'єктів взаємодії духовно-моральним, інтелектуальним досвідом, системою цінностей, смислів, знань у процесі спілкування.

***Ключові слова:** діалог, студенти, взаємодія, культура*

Вимоги до вищої школи обумовлюють необхідність серйозних змін у взаємодії викладачів і студентів, підсилюючи роль культури в цьому процесі. Суб'єкти педагогічного процесу є носіями і творцями культури. В основі моделі культури знаходиться діалог як "спосіб буття культури", як абсолютна цінність всього світу. Діалог – вид творчості у спілкуванні. Діалог – спільна участь і спільне досягнення набуття особистостями нового смислу, нових цінностей, це процес самопізнання через іншого і осягнення його шляхом пропускання через себе. Діалог створює єдиний простір між "Я" і Іншим у процесі спілкування, завдяки якому здійснюється процес інтелектуального, морального, естетичного, професійного розвитку суб'єктів, формування цінностей і смислів, почуттєво-емоційної культури. Результатом діалогу є взаємодія, взаємовідносини, взаємоосмислення, взаємовідчуття особистостей.

Найбільш продуктивною педагогічною технологією професійного і особистісного розвитку студентів є діалогічна взаємодія. Вчені визначають

орієнтири взаємодії, які виділяються студентами при взаємодії з викладачами і які сприяють виникненню діалогу.[1] До цих орієнтирів відносяться особистісні особливості викладача; позиція викладача; взаємодія викладача з аудиторією; подача матеріалу викладачем; індивідуальна взаємодія зі студентом. Ці орієнтири мають могутній позитивний вплив викладача на особистість студента, який дозволяє йому довірливо ставитися до викладача не тільки як носія наукової інформації, але й як до зацікавленої в успіху своїх вихованців яскравої висококультурної, високоосвіченої особистості. Відкритість почуттів викладача дає можливість вступити студенту в діалог з ним.[4]

Структурно-функціональна модель включає мотиваційний, когнітивний, емоційно-почуттєвий, ціннісно-смісловий, комунікативний, поведінковий компоненти.

Кожний із цих компонентів є обов'язково необхідним для здійснення процесу виховання культури взаємодії викладачів і студентів. *Мотиваційний компонент* передбачає наявність обопільної потреби партнерської взаємодії; когнітивний – сумісний пошук інноваційного знання, здатного здійснювати наукові відкриття, активно включатися в сумісну творчо-пошукову наукову роботу; *емоційно-почуттєвий* сприяє вихованню культури переживання радості відкриття, радості успіху у навчанні, вихованні, у пошуку наукової істини, естетичної насолоди від результатів сумісної праці викладачів і студентів (домінуючим почуттям в культурі педагогічної взаємодії є любов до людини як цінності); *ціннісно-смісловий компонент* сприяє усвідомленню значущості знання, освіти, культури як цінності, що дають можливість визначити смисловий вектор свого життя, найвищі устремління, реалізувати в практичній діяльності професійні, моральні, естетичні ідеали; *комунікативний* дозволяє сприймати на духовно-моральному рівні полісуб'єктний діалог, культурний полілог як необхідну передумову надання гуманістичного смислу співтворчості та партнерства суб'єктів педагогічного процесу; *поведінковий* компонент структурно-функціональної моделі

культури взаємодії викладачів і студентів передбачає вираження у вчинках, в актах поведінки якостей доброзичливості, взаємодовіри, толерантності, порядності, інтелігентності, взаємної відповідальності один перед одним, краси вчинку і поведінки, загальної, професійно-педагогічної культури та культури спілкування. Впровадження цієї моделі буде сприяти особистісному, загальнокультурному, духовно-моральному і професійному розвитку викладачів і студентів.[2]

Згідно з розробленою структурно-функціональною моделлю культури взаємодії викладачів і студентів нами визначені критерії її сформованості: пізнавальна активність студентів на основі співпадіння мети, пізнавальних інтересів, взаєморозуміння, підтримки і очікування позитивних результатів з викладачами; емоційно-естетична комфортність і естетична насолода результатами багатоаспектної сумісної діяльності; ціннісне ставлення до освітньої діяльності, що зумовлює гармонізацію обопільних змін ціннісно-смыслових орієнтацій у процесі діалогічної взаємодії; поведінково-вольовий критерій, в якому виявляється духовно-моральний образ викладачів і студентів. Зазначено, що показником розвиненості культури взаємодії суб'єктів педагогічного процесу є різностороння творча активність.

Згідно з визначеними критеріями нами схарактеризовано три рівні сформованості культури взаємодії викладачів і студентів: високий, середній, низький. Високий рівень культури взаємодії викладачів і студентів характеризується спільністю прийнятих цінностей освіти, культури, виховання; наявністю таких духовно-моральних якостей як інтелігентність, совісність, свобода вибору, гуманність, доброзичливість, толерантність, порядність; загальною, професійною та духовною культурою, культурою спілкування, морально-естетичними відносинами. Середній рівень, який притаманний викладачам і студентам, відзначається доброзичливістю, певною старанністю, прагненням до встановлення дружніх контактів з оточуючими; цінності освіти, культури та виховання знаходяться в стадії їх прийняття; професійна, духовна культура, культура спілкування не мають

досконалості; для суб'єктів педагогічного процесу характерне прагнення до вищого рівня, проте воно не є завершеним. Низький рівень сформованості культури взаємодії викладачів і студентів проявляється в певній відчуженості, байдужості, відторгненні спільних цінностей, недооцінці професійної, духовної культури, культури спілкування.[3]

Негативний вплив на рівні сформованості культури взаємодії викладачів і студентів спричиняє комплекс особистісних якостей студентської молоді, а саме – знецінення важливості культури у студентському житті, прояви зневажливого ставлення до викладачів, до навчання, протиставлення себе іншим і утвердження свого егоцентризму.

Список літератури

1. Братченко С. Л. Диалог / С. Л. Братченко, Д. А. Леонтьев // Экзистенциальная традиция: философия, психология, психотерапия. – 2007. – № 2 (11). – С. 23–28.
2. Попов Е. Н. Сущностные характеристики диалога современной философии / Е. Н. Попов // Вестник ЯГУ. – 2005. – Т. 2, № 1. – С. 69–74.
3. Сайко Э. В. О природе и пространстве "действия" диалога / Э. В. Сайко // Социокультурное пространство диалога. – М. : Наука, 1999. – С. 9–32.
4. Селезнева Е. В. Общение как среда для саморазвития личности : [монография] / Е. В. Селезнева. – М. : Изд-во РАГС, 2002. – 192 с.